

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет психології
кафедра психології розвитку

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПСИХОЛОГІЯ»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма

Спеціальність А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Галузь знань А Освіта

Освітня кваліфікація : Бакалавр середньої освіти за предметною спеціальністю А4.12 Середня освіта (Мистецтво. Образотворче мистецтво)

Професійна кваліфікація: Вчитель-бакалавр образотворчого мистецтва закладу загальної середньої освіти

Затверджено на засіданні кафедри психології розвитку
Протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.

Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	«Психологія»
Викладач (-і)	професор Хімчук Ліліана Іванівна
Контактний телефон викладача	+380990019475
Е-mail викладача	liliana.khimchuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	згідно розкладу
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Курс «Психологія» передбачає вивчення основних закономірностей розвитку людини на різних стадіях онтогенезу, її психічних процесів, станів та індивідуально-психологічних особливостей. Студенти ознайомляться з методами психології, ключовими етапами психічного розвитку (дитинство, юність, дорослість та пізня дорослість) та їх впливом на формування особистості, що є основою для розуміння психічних процесів, зокрема, для розвитку творчих та рухових здібностей у хореографічній діяльності. Курс орієнтований на формування вмінь студентів розуміти та використовувати педагогічні стратегії і методики, які сприяють оптимальному розвитку та ефективному навчанню особистості. Особлива увага приділяється використанню традиційних та інноваційних методик для діагностики та розвитку творчих здібностей, з урахуванням вікових і психофізіологічних та індивідуальних особливостей особистості.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Метою вивчення курсу «Психологія» є <i>ознайомлення</i> студентів із теоретичними поняттями загальної, вікової та педагогічної психології, <i>вивчення</i> закономірностей психологічного розвитку людей різного віку; <i>формування</i> здатності застосовувати психологічний інструментарій для виявлення індивідуально-психологічних особливостей особистості; <i>розвиток</i> навичок конструктивної взаємодії, толерантності та поваги до різниці в індивідуальних можливостях та темпах розвитку учасників освітнього процесу. Курс навчання «Психологія» спрямований на формування компетентностей, які необхідні для професійної діяльності вчителів образотворчого мистецтва закладів загальної середньої освіти.</p> <p>Основними цілями у вивченні даної навчальної дисципліни є розкриття основних проблем, які розглядаються у рамках психології, опанування здобувачами освіти навичками порівняльного аналізу вікових періодів, новоутворень, вікових криз; вміннями розв'язувати психолого-педагогічні задачі, знаходити оптимальні підходи до формування і розвитку творчої особистості, допомагати у подоланні труднощів та конфліктів на різних етапах її вікового розвитку.</p>	

4. Програмні компетентності та результати навчання

Загальні компетентності

(ЗК)

ЗК 6. Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності на основі етичних принципів, толерантності, до спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

ЗК 9. Здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я, керувати власними емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу.

ЗК 10. Здатність поважати різноманітність і полікультурність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу.

Фахові компетентності, спільні для всіх предметних спеціальностей (ФК)

ФК 2. Здатність забезпечувати навчання учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички в області предметної спеціальності.

ФК 3. Здатність виявляти й окреслювати мету та завдання педагогічної діяльності, здійснювати проектування процесів навчання й виховання учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей, освітніх потреб і можливостей; добирати та застосовувати ефективні методики й технології навчання, виховання й розвитку учнів.

ФК5. Здатність здійснювати контроль і об'єктивне оцінювання рівня навчальних досягнень учнів на засадах компетентнісного підходу, аналізувати результати їхнього навчання, навчати учнів оцінюванню та самооцінюванню.

ФК6. Здатність до формування учнівського колективу, навичок командної роботи; знаходження ефективних шляхів мотивації учнів до саморозвитку; спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

ФК 7. Здатність до здійснення професійної діяльності з дотриманням 10 вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами); використання здоров'язбережувальних технологій під час освітнього процесу.

ФК 8. Здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі, залучення батьків до освітнього процесу на засадах партнерства.

Програмні результати навчання (РН), спільні для всіх предметних спеціальностей

РН1. Відтворювати основні концепції та принципи педагогіки і психології; враховувати в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості учнів.

РН6. Проектувати психологічно безпечне й комфортне освітнє середовище з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами), технологій здоров'язбереження під час освітнього процесу, способів запобігання та протидії негативним впливам на особистість, налагоджувати ефективну співпрацю з учнями та батьками (особами, які виконують їхні функції).

РН11. Виявляти навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснювати необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання тендерного паритету у професійній діяльності, поваги й толерантності у полікультурному суспільстві. РН12. Аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин	
	Денна	Заочна
лекції	44	
семінарські, практичні заняття	16	
самостійна робота	120	

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативна / вибіркова
3	А4.12 Середня освіта (Мистецтво. Образотворче мистецтво)	2	нормативна

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість годин		
	лекції	практичні / сем. заняття	сам. Роб

	ден на	з.ф. н.	денн а	з. ф. н.	денн а	з.ф.н.
Модуль I						
Загальні питання психології						
Тема 1. Предмет і завдання психології. Психологія як наука. Етапи історичного поступу психології. Місце психології в системі наук. Основні галузі психології. Предмет, об'єкт, завдання, принципи психології. Значення психології для професійної діяльності вчителя образотворчого мистецтва.	2		2		10	
Тема 2. Особистість у діяльності і спілкуванні Поняття про особистість, індивід, індивідуальність. Структура особистості. Активність особистості та її джерела.	2				10	
Тема 3. Соціальні групи. Поняття про групи. Міжособистісні стосунки у групі. Психологічна сумісність і конфлікт у міжособистісних стосунках. Методи запобігання та вирішення конфліктів. Безпечне середовище у класі .	2		2		10	
Тема 4. Психічні процеси. Відчуття і сприймання. Відчуття як базовий психічний процес, що забезпечує контакт із зовнішнім світом. Ознайомлення з видами відчуттів (зорові, слухові, тактильні тощо). Сприймання - психічний процес, який формує цілісне уявлення про об'єкти і явища на основі відчуттів. Механізми та типи сприймання (зорове, слухове, комплексне). Особливості роботи цих процесів під час навчання образотворчому мистецтву.	2				10	
Тема 5. Психічні стани. Емоції і почуття. Психічні стани, що відображають ставлення людини до об'єктів та подій. Класифікація емоцій, роль почуттів у поведінці та мотивації особистості.	2		2		5	
Тема 6. Страх і тривожність. Психологічна підтримка учнів під час війни.	2				5	
Тема 7. Воля - психічний процес регуляції поведінки та досягнення цілей. Вольові дії та	2				5	

процеси. Вольові якості (наполегливість, рішучість). Взаємозв'язок волі з емоційною сферою та самоконтролем особистості.					
Тема 8. Мислення і пам'ять. Мислення. Процес опрацювання інформації, вирішення проблем, прийняття рішень. Види мислення (логічне, наочне, образне, абстрактне). Пам'ять. Основна когнітивна функція для збереження та відтворення інформації. Види пам'яті (сенсорна, короткочасна, довготривала). Особливості роботи цих процесів під час навчання образотворчому мистецтву.	2		2		5
Тема 9. Уява. Основні характеристики уяви Уява та креативність.. Процес творчого моделювання образів і ситуацій на основі досвіду. Роль у навчанні, творчості та плануванні.	2				5
Тема 10. Індивідуально-психологічні особливості Поняття про темперамент. Фізіологічне підґрунття темпераменту. Психологічна характеристика типів темпераменту. Характер.	2				5
Тема 11. Психологічні виміри здібностей: взаємозв'язок між типами і рівнями прояву. Поняття про здібності. Види здібностей. Рівні прояву здібностей.	2		2		5
Модуль II					
Психічний розвиток людини на різних вікових етапах життя					
Тема 12. Загальні питання вікової психології. Вікова психологія та її становлення як науки. Основні проблеми, які розглядаються у рамках вікової психології. Структура, функції і завдання вікової психології. Методи вікової психології. Вікова періодизація психічного розвитку людини.	2				5
Тема 13. Психологія дитинства. Зародження психіки дитини у пренатальному періоді. Особливості розвитку новонародженого та немовляти. Психологічні особливості дітей раннього віку. Психологічний і особистісний	2		2		5

розвиток дитини в дошкільному віці. Психологія молодшого школяра.					
Тема 14. Психологія підліткового віку. Криза підліткового віку. Розвиток самооцінки в підлітковому віці. Особливості фізичної активності особистості у підлітковому віці.	2			5	
Тема 15. Насильство та булінг як психологічна проблема в школі Поняття насильства та булінгу. Психологічні причини насильства та булінгу Агресивність і конфліктність підлітків. Рекомендації з вивчення соціально-психологічного клімату в закладах освіти.	2	2		5	
Тема 16. Усиновлення і розвиток особистості дитини: психологічна підтримка підлітків. Поняття «усиновлення». Психологічні особливості усиновлених дітей. Усвідомлення прав дитини та формування соціальної відповідальності. Виховання емпатії, толерантності. Практична підтримка. Вправи та ігри на розвиток довіри та емоційної близькості. Групові техніки адаптації та обговорення реальних кейсів.	2			5	
Тема 17. Особливості психологічного розвитку особистості у період ранньої дорослості Психологічні особливості ранньої дорослості формування ідентичності та автономності; пошук життєвих цінностей і соціальної ролі; емоційна зрілість та розвиток саморегуляції. Особливості когнітивного розвитку особистості у період ранньої дорослості. Емоції та мотиви особистості у період ранньої дорослості.	2			5	
Тема 18. Психологічні та соціальні ефекти участі в мистецько-освітніх проєктах: розвиток емпатії, співпереживання, соціальної відповідальності. Вплив волонтерської діяльності на самооцінку та ідентичність молоді.	2			5	
Модуль III Професійна діяльність учителя. Психологія навчання і виховання особистості					

Тема 19. Психологія учбової діяльності.	2			3	
Загальна характеристика навчальної діяльності. Структура навчальної діяльності. Мотиваційний та операційний компоненти навчальної діяльності. Контроль і самоконтроль у структурі навчальної діяльності. Самостійна навчальна діяльність. Змістовний компонент навчальної діяльності. Формування і розвиток навичок.					
Тема 20. Психологія навчання і виховання особистості. Загальна характеристика процесу навчання і виховання. Психологічна теорія інтелекту Говарда Гарднера та її вплив на навчання й розвиток дітей у контексті вікової та педагогічної психології. Основні типи інтелектуальної обдарованості, визначені Г. Гарднером.	2	2		3	
Тема 21. Професійна діяльність вчителя. Психологічні особливості встановлення конструктивної взаємодії учасників освітнього процесу. Поняття «взаємодія», основні характеристики педагогічної взаємодії. Стратегії конструктивної педагогічної взаємодії Томаса Гордона.	2			2	
Тема 22. Професійна компетентність та саморозвиток учителя. Психологічні аспекти професійної самореалізації. Рефлексія педагогічної діяльності та розвиток професійної майстерності. Профілактика професійного вигорання та підтримка емоційного стану вчителя.	2			2	
	44	16		120	
7. Система оцінювання навчальної дисципліни					
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Вид контролю – залік. Максимальна кількість балів – 100. Практичні, семінарські заняття – 30 балів, Самостійна робота / індивідуальне/творче завдання – 15 балів.				

	Контрольна робота – 5 балів. Залік/екзамен – 50 балів.
Вимоги до письмової роботи	Тематичне тестування
Семінарські /практичні заняття	Максимальна оцінка – 30 балів.
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання 50 % завдань
Підсумковий контроль	Форма контролю – залік/екзамен Форма здачі – комбінована (усна, письмова).

7. Політика навчальної дисципліни

1. *Письмові завдання* виконуються у формі контрольної тестової роботи.
2. *Академічна доброчесність*. Принципи академічної доброчесності лежать в основі викладання та взаємодії зі студентами. Ця підготовка базується на Кодексі честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Положенні про Комісію з етики та академічної доброчесності, а також Положенні про запобігання академічному плагіату в університеті. Ознайомитися з цими документами можна за посиланням: <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату>.
3. *Відвідування занять*. Пропуски практичних занять студент повинен відпрацювати згідно з «Порядком організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», внесеним змінами від 19 травня 2023 р. (Наказ № 309).
4. *Контроль знань* здобувачів регламентується «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» і «Порядком організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», введеного в дію наказом ректора № 447 від 24 липня 2015 р.; із внесеними змінами наказом ректора № 309 від 19 травня 2023 р. <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2023/05/organizatsia-osvitnjogo-protsesu.pdf>
5. Результати *неформальної освіти* зараховуються на основі «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника», доступного за посиланням: <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

8. Рекомендована література

Основні нормативно-правові документи:

1. Закон України «Про освіту» (у редакції від 01.01.2021) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 01.08.2024).
2. Концепція розвитку педагогічної освіти. МОН України Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.07.2018 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 01.08.2024).
3. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://univd.edu.ua/index.php?id=99&lan=ukr>.
4. Положення про запобігання академічному плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату> (дата звернення: 01.08.2025).

Основна

5. Богута В. Б. Формування хореографічних творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку у позашкільних навчальних закладах. Київ: ФОП Лебедь, 2019. 172 с. <http://dspace.pnu.edu.ua/bitstream/123456789/12357/1/%D0%> (дата звернення: 01.08.2025).
6. Загальна психологія: навч. посіб. / О.П.Сергеєнкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В. Пасека К., Центр учбової літератури, 2012. 296 с.
7. Загальна психологія. Теоретико-методологічні основи науки [Електронний ресурс]: Навч. посіб. / О. В. Ловка, Л. Л. Борисенко, Л. А. Колесніченко, Л. В. Музичко, А. В. Тімакова, Д. Г. Лавриненко / За заг. ред. О. В. Ловкої. К.: КНЕУ, 2019. 390, [2]
8. Москалець В. П. Загальна психологія: підручник. Київ: Ліра-К, 2020. 564 с.
9. Москалець В. П. Зоопсихологія та порівняльна психологія: підручник. Вид. 2, перероб., доп. Київ: Ліра-К, 2020. 225 с. С. 42-47; 54-62; 101-115; 133-151.
10. Москалець В. П. Психологія особистості: підручник. Вид. 2-ге, перероб., доп. Київ-Івано-Франківськ: «Нова Зоря», 2020. 436 с.
11. Москалець В. П. Психологія особистості: підручник. Вид. 3-ге, перероб., доп. Київ: Ліра-К, 2020. 364 с.
12. Поліщук В. М. Вікові кризи в підлітковому і юнацькому віці: базові симптомокомплекси: монографія. Суми. *Університетська книга*. 2018. 477 с.
13. Поліщук В.М. Вікова періодизація та вікова класифікація. Науковий вісник Харківського університету. Серія Психологічні науки. 2017.(2). С.103-108. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [nvkhp_2017_1\(2\)_21.pdf](#) (дата звернення: 01.08.2025).
14. Савчин М. В Василенко Л.П. Вікова психологія: навч. посіб. 3-тє вид, перероб., допов. Київ. *Академія*. 2017. 366с.

15. Павелків Р.В. Вікова психологія. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://textbook.com.ua/psihologiya/1473452495/s-3?page=1> (Дата звернення 01.09.2025).

Допоміжна:

16. Біла І. М. Здібності: дефініції та характеристики. Актуальні проблеми психології обдарованості та творчості: новітні розробки українських вчених : матеріали Міжнародної наукової конференції, Київ, 12 червня 2014 р. С. 13-20.

17. Бутенко Т. В., Мамчур С. Л. Хореографічні здібності та їх розвиток у дітей дошкільного віку. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Випуск 5 К (86) 2017.

18. Обдарованість, творчість, здібності: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В.О.Моляко, О.Л.Музики. – Житомир: Від-во Рута, 2006. 320 с.

19. Рибалка В. В. Словник із психології та педагогіки обдарованості і таланту особистості: термінологічний словник .Київ, Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І Франка, 2016. 424 с.

20. Ткачук О. В. Психологія художніх здатностей: моногр. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2012. 372 с.

22. Коць М. О., Ятчук Т. М. Специфіка діагностики особистісної сфери підлітків з особливими освітніми потребами. Психологія: реальність і перспективи: збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 12. Упоряд. Р.В. Павелків, Н.В. Корчакова; ред.кол.: Р.В. Павелків, В.І. Безлюдна, Н.В. Корчакова. Рівне : РДГУ, 2019. С. 120-127.

23. Leshchenko M, Khimchuk L Драматична творчість як засіб навчання майбутніх учителів початкових класів створювати дидактичну ігрову реальність. Естетика і етика педагогічної дії, 2020.

24. Хімчук Л.І. Дидактична система формування базових компетентностей у майбутніх учителів початкової школи: дис....док.пед.наук:13.00.09/ Хімчук Ліліана Іванівна. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2020. 446с.

25. Хімчук Л.І. Психологічні ефекти кольору в контексті політики, війни та мирного середовища: вплив на масову свідомість і поведінку людей. Зб. тез доп. круглого столу (Івано-франківськ, 12 грудня 2024 р.) / [упоряд. Світлана Литвин-Кіндратюк]. Електронне видання. Івано-франківськ : Карпатський національний університет ім. В. Стефаника, 2025. с.69-72
isbn 978-966-640-619-7

26. Хімчук Л.І. Матковська О.П. Теоретичний аналіз впливу соціальних мереж на психічне здоров'я та розвиток підлітків. Журнал «Перспективи та інновації науки»(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)№ 9(55) 2025 С.1609-1621. <https://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/29208/29162>

27.Чумаченко О., Донченко О., Поліщук С., Шарова О., Хімчук Л. Психодіагностика гіперактивності дітей дошкільного віку. *Перспективи та інновації науки*. 2024/10/26 10 (44).

Інформаційні ресурси:

- 1.Наукова електронна бібліотека. (Книги, підручники, дисертації, автореферати.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/portal> (дата звернення: 01.08.2025).
- 2.Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення: 01.08.2025).
- 3.Наукова бібліотека Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Режим доступу: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://lib.pnu.edu.ua/> (дата звернення: 01.08.2025).

Викладач,
доктор педагогічних наук,
професор кафедри психології розвитку

Ліліана ХІМЧУК